

Kuum ja kuiv suvi 1999

Ain Kallis, Anne Jõeveer

Itaalia teadlase Filippo Giorgi järgi määrab ilm, mida homme selga panna, kliima aga seda, milliseid riideid osta.

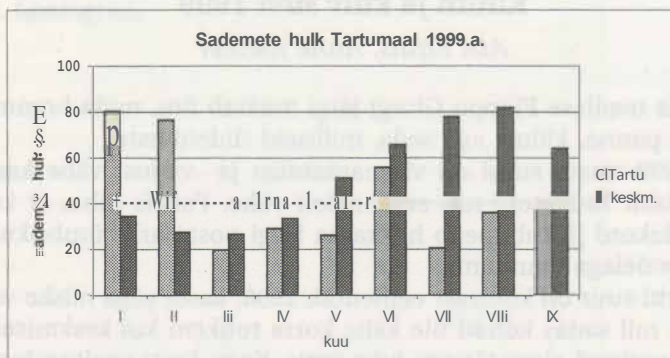
1999. aasta suvel oli vihmamantlist ja -varjust vähe kasu - lihtsalt sademeid tuli erakordselt vähe. Paistis juba, et kui nii olukord jätkub, peab hakkama isegi postmarke ümbrikule nõõpnõelaga kinnitama.

Eriti suur oli kontrast eelnenud, 1998. aasta väga niiske suvega, mil sadas kohati üle kahe korra rohkem kui keskmiselt. Kuiv periood algas tänavu juba mais. Kogu Eesti territooriumi keskmiseks sademete hulgaks arvutati sel kuul Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudis 22 mm (norm on 45 mm).

Lehekuu pakkus ilma „seinast seinast“ - tuli nii lund kui suvist sooja ning päikesepaistet. Kogu Eesti mai keskmine õhutemperatuur oli vaid 7,7 °C, seega üle 2° alla normi. Viimase poolsajandi vaatlusreas ei ole nii külma lehekuu esimest dekaadi veel täheldatud. Mälestusväärseks tegi maikuu Lõuna- ja Lääne-Eesti maakondade elanikele 10. ja 11. kuupäeval sadanud paks lumekate, mida igal talvelgi näha ei õnnestu. Paksu pahandust tekitati nii põllumajandusele, aednikele kui elektrivõrkudele: kleepuva lumekihi all katkesid traadid ja murdusid puuksad.

Mai lõpul hakkas ilm järsult soojenema ja edasi olid ilmad meil kui Vahemere ääres. Tartu senine juunikuu keskmisetemperatuuri rekord püsis 1876. aastast (19,0 °C), tänavu ületati see 0,2 kraadi võrra. Tõraveres tõusis elavhõbedasammas üle 25° tervelt 17 päeval. Ka Eesti keskmine soojanäit tuli väga kõrge - 18,1° ületades normi isegi 3,6 kraadi võrra. Põllu- ja metsamehi hakkas kuivus juba juuni algul tõsiselt kimbutama. Enne jaanipäeva tuli Tartumaal vaid paarkümmend millimeetrit vihma nelja nädala jooksul, edasi asi pisut paranes jaanipäeva-aegse nädalaga.

Kõvemat vihma tuli siis 5-6 päeval, vee koguhulk oli kohati üle normi (Viljandis, Kuusikul isegi 1,5-2 korda), Eesti keskmisena aga 60 mm (1998. a üle kahe korra rohkem!). Need hoovihmadega päevad, kui ka sademeterohke talv (vt joonist), päätsid saagi paljudel põldudel.

Joon. 1.

Puhkuseilmad

Raske oli uskuda, et ilmad lähevad ilusast veelgi paremaks, kuid puhkajaile olid juuli ja august lausa ideaalsed: vee temperatuurid merelahtedes tõusid 24, järvedes 25-26 kraadini, mida ei juhtu mitte igal suvel. Vaid marjulistel ning seenelistel oli metsades-rabades vähe tegevust.

Kui möödunud aasta juulis loeti Tõraveres kokku seitse sajuta päeva, siis nüüd saadi sajuga päevi vaid viis. Kõige kuivemad paigad olid Ülenurme Tartumaal ja Kuressaare (7 ja 9 mm), kõige märjemad aga Hiiumaal. Kärddlas tuli ligi seitse korda rohkem vihma kui naabreil Saaremaal. Keskmiselt sadas Eestis 33 millimeetrit sademeid, seega vaid 44 protsenti normist. Veelgi kuivem juuli oli viimati 1994. aastal (keskeltläbi 19 mm).

Juulikuu esimese dekaadi keskmine õhutemperatuur (19,7 °C) oli Tartu poolsajandi edetabelis neljandal kohal (1973. aastal oli sel ajal 21,6 °C), teine kümmepäevak oli veelgi kuumem oma 21,1 kraadiga, jäädes veidi alla vaid 1988. aastale (21,3 °C), viimased 11 päeva olid aga suhteliselt jahedad

(17,7 °C). Tartu vaatlusrea tipus püsib senini 1914. aasta, kui kuu keskmiseks arvutati koguni 21,2 °C.

Kogu Eesti territooriumi keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati heinakuus väga kõrge 18,8 °C, mis ületab normi isegi 2,4 ° võrra.

Et tänavused juuni-juuli olid erakordselt palavad, võis karta või loota, et kogu suvi tuleb rekordiliselt kuum. Rekordiootust jätkus poole lõikuskuuni, siis hakkas õhutemperatuur langema, ööd muutusid sügiseselt jahedaks. Augusti keskmine temperatuur tuli normikohane ja kadus lootus, et suvise kolmevõistluse rekord saab ületatud. Tartumaa jaoks oli 130 aasta kõige palavam suvi 1972. aastal, kui kolme suvekuu keskmiseks arvutati 18,3 °C, tänavune tulemus jäi sellest 0,2 kraadi võrra alla. Veidi palavamad olid vaid 1936. a ja 1939. a suvi.

Kogu Eesti augusti keskmiseks temperatuuriks arvutati päris normikohane 15,5 °C. Lõikuskuul koguti Tõraveres 8 päevaga vaid 36,2 mm sajuvett, see on alla poole tavalisest kogusest ning kolm ja pool korda vähem kui mullu. Kogu Eestis sadas keskmiselt kaks kolmandikku normist ehk 51 mm vihma.

Tänavune september ei jäänud suvekuudest eriti maha ei kuivuselt ega soojuselt. Kuu esimesed kaks kümmepäevakut olid rekordiliselt kuivad - veidi vihma tuli vaid Saaremaal, mujal ainult tibutas. Senine sügiskuu alguse kuivuse tippmark, vähemalt poole sajandi kohta, püsis 1967. aastast, kui Tartumaal sadas vaid 4,5 mm vihma. Sajule keeras alles 21. kuupäeval. Kaheksa päevaga kogunes sademete mõõdunõusse 7-55 mm vett, Põhja-Eestis vähem, lõuna pool rohkem. Eesti keskmiseks kuu sademete hulgaks arvutati 39 mm, mis on veidi üle poole normist. Seevastu sooja oli 2,3 ° üle normi (13,1 °)

Aasta lõpupoole oli veidi veider meenutada tänavust ebarahilikku suve.

„Siis niiske ilm meid järjepanu aheldab,
nii käharpea kui kiilas turtsub nohus.
Kui maabub kiilasjääd, siis tundub kaheldav,
et alles olid metsad tuleohus!“

Priit Aimla

Eesti viis kõige kuivemat ja viis kõige vesisemat paika sademete hulga (mm) järgi 1999. a suvel on toodud järgnevas tabelis:

Jaam	Mai	Juuni	Juuli	August	Sept.	Summa VI-VIII	Summa V-IX
Saku	4	53	62	24	7	139	150
Kuressaare	28	25	9	36	55	70	153
Tallinn (Harku)	5	56	45	37	25	138	168
Lääne-Nigula	14	30	57	47	31	134	179
Tartu (Tõravere)	26	56	21	36	41	113	180
Ristna	22	41	49	61	54	151	227
Mustvee	24	65	40	53	47	158	229
Jõhvi	17	50	14	145	19	209	245
Kuusiku	13	120	30	65	32	215	260
Viljandi	34	107	48	43	36	198	268
Eesti keskmine	22	60	33	51	37	144	203

Andmed: EMHI agrometeoroloogilised ülevaadet.